

Armand Guerra: Αναρχικός τυπογράφος, σκηνοθέτης, σεναριογράφος και ηθοποιός

Armand Guerra ήταν το ψευδώνυμο του Jose Estivalis Cabo, που γεννήθηκε στην τοποθεσία Liria κοντά στη Βαλέντσια στις 4 Γενάρη 1886. Γόνος αγροτικής οικογένειας που είχε ήδη ένα ακόμα παιδί 5 χρόνων. Από πολύ νωρίς ανέπτυξε μίσος για την Εκκλησία, αρχικά ως μέλος εκκλησιαστικής χορωδίας και αργότερα ως μαθητής σε εκκλησιαστικό σχολείο στη Βαλέντσια.

Άρχισε να εργάζεται σε ένα τυπογραφείο στη Βαλέντσια το 1899, σε ηλικία 13 χρόνων, αλλά μετέπειτα πήγε να εργαστεί σ' ένα ηλεκτρικό εργαστήριο με τον αδελφό του Vicente. Το 1907 ξέσπασε μια απεργία εργαζομένων στην τυπογραφία στη Βαλέντσια και ο Armand, καθώς συμμετείχε σ' αυτή, συνελήφθη και φυλακίστηκε. Η αστυνομία πίστεψε ότι μετά από την απελευθέρωσή του μετανάστευε στις Δυτικές Ινδίες, αλλά, στην πραγματικότητα, αυτός και ο αδελφός του πήγαν στο Παρίσι όπου ήρθαν σε επαφή με το εκεί αναρχικό κίνημα. Το 1909 συμμετείχε στις συνεδριάσεις της αναρχικής ομάδας Germinal στη Γενεύη, στην Ελβετία, σε συνεργασία με τον σημαντικό αναρχικό κοινωνικό αγωνιστή και γιατρό Pedro Vallina, που είχε βρει καταφύγιο στο Λονδίνο. Τον ίδιο χρόνο, εξέδωσε, επίσης, την ισπανική αναρχική εφημερίδα «Tierra Y Libertad» («Γη και Ελευθερία») στη Νίκαια. Ήταν τότε κατά τη διάρκεια αυτού του χρόνου, που συντρίφτηκε η επαναστατική απόπειρα του 1909 στην Ισπανία, δολοφονήθηκε από το ισπανικό κράτος ο Francisco Ferrer, και οι αναρχικές εφημερίδες και εκδόσεις είχαν απαγορευτεί.

Στο διάστημα 1910-1914 έγραψε αρκετά άρθρα για την εβδομαδιαία αναρχική εφημερίδα «Tierra» («Γη») που κυκλοφορούσε στην Αβάνα της Κούβας καθώς και για την ελβετική, επίσης εβδομαδιαία, αναρχική εφημερίδα «Le Reveil» (που εκδόθηκε από το Luigi Bertoni) με την υπογραφή Silavitse (που είναι αναγραφή του πραγματικού του ονόματος).

Από τον Φλεβάρη του 1911 άρχισε να ταξιδεύει σε αρκετές χώρες, αρχίζοντας από την Ιταλία απ' όπου επιβίβαστηκε σε ένα πλοίο και πήγε στο Κάιρο της Αιγύπτου όπου συμμετείχε στις δραστηριότητες των εκεί Ιταλών αναρχικών, οι οποίοι είχαν συσπειρωθεί γύρω από ένα τυπογραφείο-εκδοτικό οίκο που βρισκόταν στο κέντρο της πόλης, κοντά στη EL Muski Bazaar. Βοήθησε στην έκδοση της αναρχικής εφημερίδας «L' Idea» («Η Ιδέα») που κυκλοφορούσε σε τρεις γλώσσες ιταλικά, γαλλικά και ελληνικά. (Σ.τ.μ.: την εποχή εκείνη τόσο στο Κάιρο όσο και στην Αλεξάνδρεια υπήρχε μια καλά οργανωμένη και δραστήρια, κυρίως ανάμεσα στους καπνεργάτες, αναρχική ομάδα Ελλήνων, με κυριότερες φυσιογνωμίες το Δ. Καραμπύλια, το Σ. Κουχτσόγλους και άλλους. Επίσης, την ίδια εποχή μεταφρασμένα στα ελληνικά κείμενα του Estivalis δημοσιεύτηκαν στην αθηναϊκή εφημερίδα «Ο Κοινωνισμός»). Με τις δραστηριότητες αυτές, ο Guerra ήλπιζε να σημειωθεί μια επαναστατική ανάφλεξη στην Αίγυπτο, αλλά όταν οι αρχές ήρθαν σε γνώση της όλης αναρχικής δραστηριότητας απαγόρευσαν την κυκλοφορία οποιωνδήποτε αναρχικών εντύπων κ.λπ. στα αραβικά.

Ο Guerra εγκατέλειψε τότε την Αίγυπτο και άρχισε ένα μεγάλο ταξίδι με πλοία, πηγαίνοντας πρώτα στην Κωνσταντινούπολη, μετά στη Βράιλα της Ρουμανίας και μετά στο Βελιγράδι και τη Θεσσαλονίκη (σ.τ.μ.: προφανώς, ήρθε σε επαφή με τη «Φεντερασιόν» στους κόλπους της οποίας δρούσαν τότε και αναρχικοί κυρίως Βούλγαροι), παρακολουθούμενος πάντα από την αστυνομία. Σε κάποια στιγμή, διατάχτηκε να μην αποβιβαστεί και να φύγει αμέσως,

αλλά ο καπετάνιος τον υπεράσπισε. Μετά από πολλές τέτοιες περιπέτειες, επέστρεψε στη Γαλλία και έγραψε διάφορα άρθρα για τα ταξίδια του αυτά. Τα καλοκαίρια εργαζόταν σε ένα τυπογραφείο στη Deauville. Ήταν ακόμα στην πόλη αυτή, όταν το 1912 η κινηματογραφική εταιρία Gaumont έφτιαξε την πρώτη στην ιστορία του κινηματογράφου έγχρωμη ταινία κινουμένων σχεδίων μικρού μήκους στην παραλία της πόλης. Προφανώς, επηρεασμένος από αυτό, επέστρεψε στο Παρίσι το 1913 και παρήγαγε μια ταινία μικρού μήκους για την εταιρία Eclair με τίτλο «Uncri dans la jungle» («Μια κραυγή στη ζούγκλα»), ταινία που έπεσε στην προσοχή του Yves Bidamant, γραμματέα της Ομοσπονδίας των εργαζομένων στους σιδηροδρόμους, ο οποίος έγραψε και προώθησε την ιδέα ότι ο Guerra φτιάχνει ταινίες με κοινωνικό μήνυμα. Έτσι άρχισε το λεγόμενο Λαϊκό Κινηματογράφο και τότε ήταν που ο Estivalis χρησιμοποίησε για πρώτη φορά το ψευδώνυμο Armand Guerra. Έφτιαξα μεσσωστισταινίες «Les Miseres de l'aiguille», «Le Vieux Docker» και «La Commune».

Εκείνη την εποχή ζούσε στη διεύθυνση 22 rue du Donjon, στο Vincennes, απέναντι από το εργοστάσιο Pathe. Το ίδιο διάστημα, εργάστηκε επίσης και ως τυπογράφος στο Παρίσι, στο τυπογραφείο Maison de la Presse, το οποίο τύπωνε τις περισσότερες παρισινές εφημερίδες. Ακόμα, συνέχισε να γράφει για την κουβανική «Tierra» και να λειτουργεί το Λαϊκό Κινηματογράφο. Από το καλοκαίρι του 1914, άρχισε μια αλληλογραφία με τον Marcel Martinet, συγγραφέα προλεταριακής λογοτεχνίας και μέλος του Κινηματογραφικού Συνεταιρισμού. Η δε σύζυγός του Renee συμμετείχε και αυτή ως ηθοποιός στην ταινία του Guerra «Miseres de l'aiguille». Δυστυχώς, κάποιοι από τον κινηματογραφικό χώρο ενημέρωναν την αστυνομία Guerra για την πολιτική του δραστηριότητα και απελάθηκε από τη Γαλλία τον Σεπτέμβρη του 1915. Ήταν, επίσης, υπό την παρακολούθηση της αστυνομίας από το 1909 για την έκδοση της «Tierra y Libertad».

Ο Guerra κατέφυγε στη Λοζάννη της Ελβετίας όπου άρχισε να εργάζεται ως τυπογράφος. Στο τέλος του 1917, άρχισε ξανά τις κινηματογραφικές του δραστηριότητες αρχίζοντας την κινηματογραφική επιχείρηση Cervantes. Όμως, μετά από την παραγωγή 6 ταινιών εγκατέλειψε την όλη επιχείρηση, για λόγους που ακόμα δεν είναι γνωστοί, αν και ο πιο πιθανός λόγος ήταν οι οικονομικές δυσκολίες. Οι περισσότερες από τις ταινίες του γυρίστηκαν υπαίθρια και όχι σε στούντιο, κάτι που θα είχε πολύ μεγαλύτερες δαπάνες και ήταν για τους τσιγγάνους ή τους ταυρομάχους, δημοφιλή θέματα των τότε λαϊκών ακροατηρίων. Η ταινία «Η Πληγή του Τσιγγάνου», εντούτοις, έγινε για να αντιπαρατεθεί στον ισπανικό κληρικαλισμό. Το 1920 πήγε ξανά στη Λοζάννη και έπειτα στο Βερολίνο.

Στο Βερολίνο, εργάστηκε ως ηθοποιός, διευθυντής και κινηματογραφικός μεταφραστής (μιλούσε 7 γλώσσες). Η κινηματογραφική σκηνή του Βερολίνου ήταν αρκετά δυναμική και έτσι σπάνια ήταν χωρίς εργασία. Συμμετείχε στην πραγματοποίηση ταινιών μεγάλων σκηνοθετών όπως Murnau, Pabst και Lang. Όχι μόνο έγραψε σενάρια ταινιών, αλλά συμμετείχε και σε όλα τα επίπεδα παραγωγής, συμπεριλαμβανομένης της διοίκησης και του γραψίματος και τοποθέτησης των υπότιτλων. Συμμετείχε ως ηθοποιός στην ταινία του Hans Neumann «Όνειρο μιας θερινής νύχτας» μαζί με έναν άλλο αναρχικό ηθοποιό τον Alexander Granach.(1). Κατά πάσα πιθανότητα, συμμετείχε και στην παραγωγή της κλασικής ταινίας «Nosferatu», στην οποία έπαιξε ο Granach. Όπως ένας άλλος Ισπανός αναρχικός, ο Valerio Orobion Fernandez, ο Guerra μετέφρασε σκηνές για την ισπανο-γερμανική εταιρία Filmofono. Ήταν ο πρώτος που άνοιξε κινηματογράφο με ήχο στη Βαλέντσια, ενώ γύρισε και 3 ταινίες εκεί. Το 1928 μια άλλη ταινία του που παρήχθη στη Γερμανία απαγορεύθηκε από τη λογοκρισία. Έγινε, επίσης, ανταποκριτής στο Βερολίνο της κινηματογραφικής επιθεώρησης «Popular Film» της Βαρκελώνης, που διευθυνόταν από το φίλο του Mateo Santos (ο οποίος το 1936 γύρισε το πρώτο ντοκιμαντέρ για τον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο για λογαριασμό της CNT). Το 1930 αντικατέστησε το σκηνοθέτη της ταινίας «El Amor Soyeando» («Η αγάπη τραγουδά»). Το 1931, εξαιτίας των προστατευτικών νόμων που τέθηκαν σε ισχύ, αναγκάστηκε να αποχωρήσει οριστικά από το Βερολίνο και εγκαταστάθηκε στη Μαδρίτη με την Isabel Anglada με την οποία είχε ένα παιδί, τη Vicenta. Εκεί το 1934 ανέλαβε το ρόλο ενός κλόουν στην ταινία «La Alegria que Pasa» του Sabino Antonio Micon.

Κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων της πρώτης μεγάλου μήκους ταινίας του με τίτλο «Carne de Fieras», ξέσπασε το φρανκικό πραξικόπημα και σταμάτησαν τα γυρίσματα. Αργότερα, επειδή η CNT θέλησε να τηρήσει όλες τις συμβάσεις των εργαζομένων στον κινηματογράφο, η ταινία ολοκληρώθηκε τελικά και ανακαλύφθηκε ξανά πρόσφατα. Ο Guerra έγραψε, επίσης, έναν συναρπαστικό απολογισμό αυτής της περιόδου στο «Traves de la Metralla». Η ταινία «Carne de Fieras» έμελλε να είναι η τελευταία θεματική ταινία του Guerra. Αποπειράθηκε να κάνει μια ταινία για τον Durruti, ενώ παρήγαγε και μερικές ταινίες επικαίρων με τίτλο «Estampas Guerreras», αλλά η CNT χρειάστηκε ένα άλλο ιδιαίτερο χάρισμά του αυτό του δημόσιου ομιλητή και έπρεπε να εγκαταλείψει τη κινηματογραφική μηχανή.

Τους τελευταίους μήνες του 1937 περιόδεψε σε όλη τη νότια Γαλλία, μιλώντας για λογαριασμό της CNT. Σε όσους ρώτησαν γιατί το Μεξικό ήταν η μόνη χώρα που έστειλε όπλα στη δημοκρατική Ισπανία, απάντησε ότι η Σοβιετική Ένωση πούλησε τα όπλα χωρίς να τους λάβει υπόψη της!

Με τον Manuel Perez μετέφρασε ένα φυλλάδιο για τις σφαγές των φρανκιστών στη Μαγιόρκα.

Πέφτοντας όμως σε δυσμένεια από την πλευρά του Κομμουνιστικού Κόμματος, ο Guerra συνελήφθη από τη SIM (μυστική αστυνομία που ελεγχόταν από τους κομμουνιστές) και φυλακίστηκε από τις 8 Απρίλη έως τις 26 Αυγούστου 1938 στην «Ουρουγουάη», ένα πλοίο που είχε μετατραπεί σε πλωτή φυλακή στο λιμάνι της Βαρκελώνης. Στη συνέχεια, τέθηκε σε κατ' οίκον περιορισμό. Έκανε έκκληση τότε στο γενικό γραμματέα της CNT Mariano Vasquez για την απελευθέρωσή του. Τελικά, με το θρίαμβο των φρανκιστών, ο Guerra κατόρθωσε να δραπετεύσει στο Sete της νότιας Γαλλίας τον Φλεβάρη του 1939, κατορθώνοντας να αποφύγει τα γαλλικά στρατόπεδα συγκέντρωσης που έμελλε να γίνουν τόπος κατοικίας πολλών αγωνιστών που διέφευγαν από την Ισπανία.

Αλλά στις 10 Μάρτη 1939, ένα μήνα μετά από τότε που κατάφερε να βρει την οικογένειά του στο Saint Mandé, πέθανε από εγκεφαλική συμφόρηση, που προήλθε πιθανώς από τη μεγάλη κούραση και τις κακουχίες των τελευταίων του χρόνων.

Όλες οι ταινίες του Guerra κατασχέθηκαν από το καθεστώς Φράνκο και μόνο τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να ανασύρονται από τα αρχεία. Θα ήταν βεβαίως ενδιαφέρον να υπάρξει πρόσβαση ειδικά στην ταινία του «Carne de Fieras». Το αναμφισβήτητο γεγονός, πάντως, παραμένει ότι ο Guerra, δεν ήταν μόνο αφοσιωμένος αναρχικός, αλλά ότι έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ιστορία του κινηματογράφου.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ (1) Το πραγματικό όνομα του Granach ήταν Jessaja Granach και γεννήθηκε το 1893 στο Webiwici (Wierzbowce), της ανατολικής Γαλικίας, μέρος τότε της αυστρο-ουγγρικής αυτοκρατορίας, στη σημερινή Ουκρανία. Γόνος φτωχής εβραϊκής οικογένειας, άρχισε να εργάζεται ως μαθητευόμενος αρτοποιός. Ήρθε σε επαφή με τους Ρωσοεβραίους φοιτητές που εμφορούνταν από επαναστατικές ιδέες. Πήγε στο Λονδίνο όπου το 1905 οργάνωσε μια αναρχική θεατρική ομάδα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου συνάντησε εκεί ονομαστούς αναρχικούς όπως οι Malatesta και Kropotkin και, προπάντων, τον Rudolf Rocker. Το 1906 πήγε στη Βιέννη και συμμετείχε σε μια θεατρική ομάδα Εβραίων στη γλώσσα γίντις, παράλληλα με την εργασία του ως αρτοποιός. Στη δεκαετία του '20, ο Granach έγινε μεγάλο αστέρι του γερμανικού κινηματογράφου, συμμετέχοντας σε ταινίες όπως το «Nosferatu» και το «Kameradschaft». Έδωσε τα χρήματα από τις παραστάσεις στην υπεράσπιση των Sacco και Vanzetti και πρωταγωνίστησε στο «Staatsraison» που γράφτηκε από το φίλο του και αναρχικό ποιητή Erich Muehsam που υπεράσπισε τους Sacco και Vanzetti, καταγγέλλοντας το αμερικανικό δικαστικό σύστημα. Με τον ερχομό στην εξουσία του Χίτλερ κατέφυγε στη Ρωσία, αλλά συνελήφθη από τους σταλινικούς και μόνο μέσω της επέμβασης του γερμανικού μυθιστοριογράφου Feuchtwanger απελάθηκε στην Ελβετία. Από εκεί εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ, όπου συνέχισε ως ηθοποιός σε ταινίες όπως «Ninotchka» και «WhothelBellsTolls». Πάντως, κατά περίεργο τρόπο, σε κάποιες πιο πρόσφατες ταινίες του Χόλυγουντ, ο Granach έπαιξε συχνά το ρόλο κακών ναζί!

* Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα libcom.org. Ελληνική μετάφραση «Ούτε θεός-Ούτε Αφέντης», Μελβούρνη, 19 Φλεβάρη 2007.